

„Lietuvos istorijos studijų“ vyriausiojo redaktoriaus sukaktis

VYGINTUI BRONIUI PŠIBILSKIUI – 65-ERI

2006 m. lapkričio 2 d. istorikui, mokslininkui, habilituotam istorijos daktarui, profesorius, Vilniaus universiteto Senato Pirmininkui Vyginčiui Broniui Pšibilskiui sukako 65 metai.

Sovietinio atšilimo paskutiniaisiais metais (1964) V. B. Pšibilskis baigė Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakulteto istorijos specialybę ir pagal to meto tvarką buvo paskirtas dirbti Biržų rajono Papilio vidurinės mokyklos istorijos mokytoju. Tačiau gabaus kūrybingo jaunuolio netenkino provincijos kaimo mokyklos aplinka. Atidirbęs privalomą paskyrimo laiką,

1966 m. jis grįžta į sostinę ir įsidarbina Respublikinio mokytojų tobulinimosi instituto Vaizdinių mokymo priemonių rengimo kabineto vedėju. Šioje darbovietėje V. B. Pšibilskis taip pat ilgai neužsibuvo – 1967 m. sugrįžo į senąją Alma Mater ir tolesnis jo gyvenimas jau 40 metų neatsiejamas nuo Vilniaus universiteto. Pradėjęs savo veiklą universitete aspirantu jis perėjo visas mokslininko pedagogo pakopas nuo žemiausios iki aukščiausios – habilituoto daktaro, profesoriaus, universiteto Senato Pirmininko.

Aptariant jubilato pedagoginę veiklą, reikėtų išskirti jo kruopštumą, darbštumą, tvirtą argumentaciją ir ypatingą toleranciją studentams. Nors profesorius reiklus, jo paskaitos populiarios ir gausiai lankomos studentų, kad ir kur būtų skaitomos – Komunikacijos fakultete ar Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute. Studentai laiko garbe išklaudyti profesoriaus autorinius paskaitų kursus – Klasikinės politinės teorijos, Civilizacijų ir kultūros istorija, Lietuvos kultūros istorija ir kitus.

Profesorius mokslinių interesų ratas taip pat labai platus ir įvairus. Pradėjęs savo mokslinę veiklą ideologinėje Visuomenės mokslų katedroje V. B. Pšibilskis rado tyrinėjimams nišą, artimą savo, kaip kultūrininko, prigimčiai. Tiek istorijos mokslų kandidato, tiek tuometinio istorijos mokslų daktaro disertacijos buvo skirtos pokario Lietuvos kultūros ir švietimo problemoms analizuoti. Jos visapusiškai buvo aptar-

tos ir apibendrintos 1987 m. apgintoje istorijos mokslų daktaro disertacijoje „Lietuvos TSR kultūros ir švietimo įstaigų veikla 1940–1970 metais“. Nepaisant tuometinių trafaretinių ideologinių reikalavimų visuomenės mokslams, V. B. Pšibilskio moksliniai tyrinėjimai pasižymėjo kruopščiu medžiagos surinkimu, precizišku jos apdorojimu, pagrįstomis išvadomis.

Naujas V. B. Pšibilskio mokslinių tyrimų etapas prasidėjo atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, kai visuomenės mokslams Lietuvoje nebereikėjo taikytis prie ideologinės cenzūros. Profesorius ir toliau tęsė kultūrologinį darbą. Jis aktyviai įsitraukė į Vilniaus universiteto istorijos tyrinėjimą, yra vienas iš studijos „Vilniaus universitetas 1579–1999 m.“ bendraautorių. Vilniaus universiteto istorijos klausimais V. B. Pšibilskis yra paskelbęs mokslinių straipsnių tiek šalies, tiek užsienio (JAV) spaudoje. 1997 m. pasirodė V. B. Pšibilskio knyga *Iš Lietuvos XX a. kultūros istorijos*.

Profesorius grįžo prie jaunystės kūrybinės meilės – žymių XX a. Lietuvos asmenybių gyvenimo ir veiklos studijų. Dar sovietiniais metais profesorius V. B. Pšibilskis buvo paskelbęs straipsnių apie teisininko ir istoriko profesoriaus P. Pakarklio spausdintus darbus, parašė išsamų studijinį straipsnį „Profesoriaus Povilo Pakarklio gyvenimas ir veikla“ 1987 m. išleistiems P. Pakarklio „Raštams“, tyrinėjo knygnešio, literato, bibliotekininko K. Stikliaus gyvenimo broužus. Atsivėrus naujoms tyrinėjimo galimybėms, jubilias paskelbė straipsnių apie žymius XX a. Lietuvos politikus – Mykolą Krupavičių, Vladą Mironą, Feliciją Bortkevičienę, mokslininką teisininką profesorių Mykolą Riomerį. Tačiau ilgainiui V. B. Pšibilskio dėmesys susikoncentravo į tris iškilias Lietuvos mokslo ir kultūros figūras – F. Bugailiškį, K. Pakštą ir M. K. Čiurlionį. Profesorius pirmasis iš Lietuvos istorikų kultūrologų visapusiškai aptarė F. Bugailiško indėlį į Lietuvos kultūrinį paliki-

mą. Šia tema paskelbė straipsnių žurnaluose *Mūsų kraštas*, *Liaudies kultūra*, almanache *Šiaurės Lietuva*. Jis yra knygos *Feliksas Bugailiškis. Gyvenimo vieškeliais* sudarytojas, atsakomasis redaktorius ir plataus žanginio straipsnio autorius. Itin daug dėmesio tyrinėtojas skyrė vienai ryškiausių Lietuvos Respublikos asmenybių, mokslininkui, pedagogui, švietėjui, publicistui ir visuomenės veikėjui Kaziui Pakštui. Šia tema V. B. Pšibilskis paskelbė mokslinius straipsnius mokslo darbų žurnaluose *Lietuvos istorijos studijos* ir *Politologija*. Kruopščiai surinkta medžiaga apibendrinta V. B. Pšibilskio 2003 m. parašytoje 409 p. monografijoje *Kazys Pakštas tarp vizijos ir realybės*. Penkiuose monografijos skyriuose išsamiai nušviečiami pagrindiniai K. Pakšto gyvenimo ir veiklos etapai nuo vaikystės Utenos apskrityje iki politinio emigranto Jungtinėse Amerikos Valstijose. V. B. Pšibilskis plačiai aptarė K. Pakšto, kaip profesionaliosios geografijos pradininko, vaidmenį Lietuvoje, nušvietė jo veiklą visuomeninėse katalikų organizacijose, atskleidė profesoriaus indėlį žadinant tautos gyvastingumą bei siekimą sujūrinti Lietuvą, aptarė jo utopinius projektus įkurti „atsargines“ Lietuvos Amerikos ar Afrikos žemynuose. Ši monografija – akivaizdus profesoriaus V. B. Pšibilskio pavyzdys jauniems tyrinėtojams, kaip reikia elgtis su istorines asmenybes liečiančia medžiaga. M. K. Čiurlioniui V. B. Pšibilskis skyrė keletą straipsnių kultūros ir mokslo leidiniuose. 2006 m. jis sudarė išsamų rinkinį *Atsiminimai apie M. K. Čiurlionį*, kuriame sudėti menininkų, draugų, pažįstamų ir šeimos narių paskelbti atsiminimai apie didįjį Lietuvos kultūros klasiką. Šiam rinkiniui V. B. Pšibilskis parašė ir įvadinį straipsnį.

Nelieka nepaliesti profesoriaus plunksnos ir laikini susitikimai su provincijos kultūra. Jaunystėje porą metų dirbęs Papilio vidurinės mokyklos mokytoju, jau būdamas Vilniaus universiteto profesoriumi, V. B. Pšibilskis 2002 m. su-

darė straipsnių rinkinį *Papilio mokyklai 400 metų*, kuriame išspausdino ir savo straipsnį *Papiliečių kultūros ir švietimo židinys: XX a. pradžia – ketvirtą dešimtmečio pabaiga*. Jis taip pat yra paskelbęs straipsnių apie Šiaulių apygardos Lietuvos meno ir mokslo centro veiklą nacių okupacijos metais, Antrojo pasaulinio karo pabėgėlių likimo sprendimą ir kitas problemas. Iš viso profesorius yra paskelbęs 4 monografijas, yra 4 monografijų bendraautoris, jo parašytų straipsnių skaičius artėja prie 100.

Kūrybingas ir produktyvus mokslinis darbas netrukdo profesoriui visuomeniniame ir ypač moksliniame visuomeniniame gyvenime. Jis yra Lietuvos mokslo tarybos socialinių mokslų ekspertas, UNESCO Lietuvos nacionalinio komiteto narys, Vilniaus universiteto mokslo, doktorantūros, habilitacijos komisijų narys, Istorijos, Teisės, Filosofijos, sociologijos, Informologijos, Knygotyros doktorantūros komiteto narys. 2006 m. V. B. Pšibilskis antrai kadencijai perrinktas Vilniaus universiteto Senato pirmininku.

Prof. V. B. Pšibilskis aktyviai reiškiasi leidžiant mokslo darbus. Jis yra Vilniaus universiteto mokslo darbų *Lietuvos istorijos studijos* atsakomasis redaktorius, Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos tęstinio leidinio *Bibliotekininkystė* redaktorių kolegijos narys, tęstinio leidinio *Fontes historiae Universitatis Vilnensis* (Vilniaus universiteto istorijos šaltiniai) sumanytojas, redakcinės kolegijos narys koordinatorius, *Politologijos* žurnalo redakcinės kolegijos konsultantas.

Plati visuomeninė veikla, be abejo, atima iš profesoriaus V. B. Pšibilskio nemažai brangaus laiko. Tačiau ir turėdamas tokį krūvį jis toliau aktyviai dirba mokslinį darbą, renka medžiagą naujai monografijai apie vieną žymiausių Lietuvos Respublikos mokslo ir kultūros veikėją, buvusį Vytauto Didžiojo universiteto rektorių Mykolą Biržišką. Palinkėkime prof. V. B. Pšibilskui geros sveikatos ir neišsenkamos energijos tolesniuose Lietuvos mokslo ir kultūros tyrinėjimo baruose.

Mintautas Bložė